

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Unirea

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Ce e cu revizuirea bullei?

Doi ani de zile se vor împlini azi-mâne, de când ne-a căzut pe cap vlădicia Hajdudoroghului.

Doi ani de criză, de înfrigorat sbucium. Ne sbatem de doi ani de zile și ne trudim ca să scăpăm din brațele polipului desnaționalizării prin biserică. Doi ani, de când nu încetăm a protesta în potriiva siluirii de conștiință ce se face atător credincioși ai noștri, cari vreau să se roage și mai departe în limba mamei lor, cari vreau să audă și mai departe în limba românească sfânta slujbă și cântările din strană. — Căci ori câte asigurări ni s'ar da, de ori unde, un lucru e sigur: episcopia de Hajdudorogh s'a înființat nu pentru a satisface trebuințe sufletesti, de ordin religios, și la temelia ei nu zac motive și intenții de ord supranatural.

Au spus-o doar dela început și o repetă zilnic și azi, fără să facă taină din asta, toată lumea maghiară, că noua episcopie e menită să fie un mijloc de *maghiarizare*, pentru *toate* timpurile! Reprezentanții ierarhiei românești greco-catolice nu s'au pretat adecă să fie agenți în deajuns de zeloși în slujba unor anumite idei străine și potrivnice idealurilor și binelui bisericii, și de aceea au trebuit rupte, pentru atâția credincioși ai noștri, legăturile ierarhice, au trebuit să se erigeze jurisdicțiunea episcopului gr. cat. maghiar. Și ori câte asigurări ni s'ar da nouă din partea Romei, celei de bună credință și încrezătoare — prea încrezătoare — în făgăduințe de politicieni și diplomați, să ni se ierte, dacă ne îngăduim a crede că chiar și cestiunea mult discutată a limbei liturgice a noiei dieceze este deja rezolvită, prin praxa ce o ur-

mează aproape toate parohiile noiei dieceze. Rezolvirea aceasta însă nu s'a făcut în înțelesul opreliștii dela Roma, nici în sensul interpretării date de Congregația de Propaganda Fide! Noi *știm*, că Melles, parohul Budapestei slujește ungu-rește în biserică sa, *știm* că chiar vicariul general al episcopului de Hajdudorogh, acel Jaczkovits, pe care bomba dela Dobrișin l'a repus, a celebrat, la Murăș-Vașarheiu și pe airea, liturghia întregă, dela începutul până la sfârșitul ei, nu în limba paleogrecă, cu atât mai puțin în cea românească ori paleo-slavă!

De doi ani de zile ne trudim să arătăm nedreptatea ce s'a făcut, să desvălim intențiile adevărate ale celor ce au forțat întemeierea Hajdudoroghului și să obținem, în parte, cel puțin, repararea greșelii. Și e, într-o adevăr, de admirat îndelungă-răbdarea noastră!...

Cititorii noștri își vor aduce aminte, că în vre-o două rânduri am dat publicității nește comunicate foarte autentice, în cari ni-se vestia, că revizuirea bullei se va face. În primul său discurs rostit în parlament, în șirul discuției asupra tratativelor româno-maghiare, contele Tisza ne-a spus și el, că „revizuirea se va face și greșelile obvenite se vor lecu!”.

Decât, contele Tisza vede greșeala, făcută la înființarea Hajdudoroghului, mai ales în faptul, că „au rămas afară, din teritorul noiei episcopii, atari parohii, în cari majoritatea o formează maghiari, precum și orașe-centre, în cari azi numărul greco-catolicilor maghiari se urcă la mii și mii și în cari există deja baza înființării unor parohii greco-catolice maghiare înfloritoare“.

Perspectiva revizuirii bullei, așa cum ni-se oferă din graiul contelui Tisza, cum vedem, nu este deci proprie ca să ne îmbucure. Dimpotrivă!

Perspectivă de sbuciumări noue, de lupte noi pentru apărarea conștiinței credincioșilor și a drepturilor bisericii noastre. În temeiul premiselor puse de contele Tisza, cine îl va putea împiedeca, pe el sau pe urmașii lui tot așa de șoviniști, ca să nu ne răpească, sub pretextul acestei revizuirii, toate orașele, unde se mai găesc aici-colo și greco-catolici maghiari, printre nenumărații dornici de căpătuieli ieftine, cărora li-se vor îmbia toate favorurile politice și economice și cărora le va sta la îndemână toată puterea și volnicia unui stat și a unui sistem de guvernament ostil bisericii noastre românești?

În potriiva acestui fel de a se revizui bulla Christifideles, *trebuie să ne ridicăm glasul de protestare*, în numele libertății conștiinței religioase și naționale, în numele interesului bisericii catolice, care a fost pentru noi în trecut și ar trebui să fie, potrivit misiunii și învățaturii sale, și în viitor ocrotitoarea drepturilor firești, ce le are fiecare popor, la limba și la legea sa.

Știm, că deodată cu tractativele cu membrii comitetului național, au pertractat cu contele Tisza și episcopii noștri și delegatul Ex. Sale Metropolitului.

Suntem convinși, că din prilejul acestor tratative reprezentanții bisericii noastre vor fi expus fără nici un încunjur temerile noastre și vor fi declinat dela sine ab ovo orice pertractări pe tema aceasta. Altcum ar fi o groasnică perspectivă! Guvernul admite revizuirea, în schimb să-i dăm alte parohii, poate mai de preț, mai importante puncte pentru viața noastră culturală, economică și națională. La revizuirea bullei Christifideles exclusiv noi avem titlul de reclamat și nu putem admite un atare drept și guvernului.

Chestia română în Cameră.
S'a terminat discuția asupra chestiei românești în parlamentul ungar. Nici odată nu s'a discutat atâta pe tema aceasta; nici odată bărbații de stat ai Ungariei n'au fost *necesitați* să se ocupe așa de amănunțit cu chestia Românilor din Ungaria și Ardeal, ca tocmai în vremea din urmă. S'au rostit discursuri de istorică importanță și s'au fixat *adevăruri*, cari înainte cu un an numai, ne-ar fi surprins în mod deosebit. Azi nu ne mai surprind, căci nimeni nu poate opri evoluția firească a neamurilor!...

Cel din urmă orator a fost deputatul *Dr. Al. Vaida-Voevod*, care a vorbit, sprijinind proiectul dlui T. Mihályi.

Vom reveni asupra acestui important discurs, în numărul proxim.

Articolul dlui Dr. I. Maniu.

(Continuare și fine.)

Este îndeobște cunoscut cum chiar bărbați cu idei democratice cinstite, dar cari în miopia lor ori de interes conștient de clasă trec ușor peste esența cauzei, se tem de dezvoltarea democratică a Ungariei speriați de așa numita „primejdie a naționalităților“. Eu sunt adânc convins, că chestia naționalităților care în mare parte este și o chestie a dominațiunii de clasă, întocmai ca alte mari chestiuni ale țării, numai democrația le va rezolvi. Această convingere însă nu putea constitui motivul acceptabil de a face imposibila rezolvirea chestiunii de naționalități chiar și unui guvern cu concepțiuni conservative. În această desolată situațiune politică, în izolarea noastră referitor la concepțiunile noastre democratice nu putea să ne gândim la altceva decât să salvăm, ce s'ar putea salva, și oricum să pro-

movăm și cauza adevăratei democrații și după credința mea nimeni nu va trage la îndoială, că rezolvirea chestiei de naționalități ar fi dus cu un bun pas înainte cauza democrației, nu numai prin înlăturarea din cale a unei piedeci și prin absolvirea mișcării democratice de sub o acuză răutăcioasă, ci și prin deschiderea unor noi și puternice izvoare de forțe, cari ar fi puse exclusiv în serviciul direcțiunii democratice.

Constatând astfel obiectul și scopul final al schimbului de idei se vor putea cunoaște cu ușurință cauzele, pentru care aceste consfătuiri n'au avut rezultatul dorit, precum și aceea, cine poartă vina pentru eșuarea lor.

Înainte de toate ținem să constatăm încă odată, că contele Ștefan Tisza întocmai ca și delegații partidului național român, s'au nuzuit să afe baza unei înțelegeri liberi de ori ce interes de partid ori motive personale. Totuși această împrejurare nu mă poate opri de a constata fără incunjur, că adevărata cauză a eșuării tratativelor zace tocmai în aceea însușire a contelui Tisza, că el — făcând dela distincta sa individualitate și dela măsura majorată a prevederii sale politice — în această chestiune nu se deosebește esențial de ceilalți bărbați politici maghiari. Ori în discursurile sale parlamentare el a accentuat, că după părerea sa „în judecarea chestiei de naționalități nici dânsul nu poate pleca din alte principii fundamentale, decât din care trebuie să plece oricare maghiar“. Și așa ni-a dovedit'o abundent repețitele consfătuiri atât de estinse, atât de interesante și pentru noi atât de instructive.

Principiul său fundamental inalterabil este principiul națiunii politice maghiare invizibile și unitare, întregit prin alte două principii, cari nu sunt în legătură cu cel

dintâi și nici nu urmează din acela cu logică constrângibilă, ci s'au cristalizat în cursul timpului în cugetarea politică a Maghiarilor că adecă acest stat trebuie să aibă caracter național, că acest stat poliglot — ca și când statul ar putea să fie altfel decât țara — și că în statul acesta poporul maghiar ar constitui exclusiv elementul alcătuitor și acest popor nu poate fi degradat la nivelul celorlalte „naționalități“, deoarece poporul maghiar este doar „națiunea“. Se înțelege de sine, că în fața acestei concepțiuni rigide și inexorabile reprezentată consecvent și prin publicista maghiară egalitatea de drept“ pusă în vedere naționalităților nemaghiare nu poate fi decât o goală formulă iuridică. Căci unde instituțional se asigură exclusivitatea și situațiunea de drept deosebită pentru milioanele unui neam în paguba milioanele celorlalte neamuri, acolo nu poate fi vorba de egalitatea de drepturi. Contele Ștefan Tisza însă și-a apropiat în tot cuprinsul ei concepțiunea greșită, care s'a format în timpul din urmă în opnia publică maghiară, că adecă populațiile nemaghiare ale Ungariei nu pot fi recunoscute ca subiecte de drept și că astfel lor ca atari nu li-se cuvine nici un fel de drept. Conform acestei concepțiuni statul numai cetățenilor singuratici le oferă oarecare considerare aplicată în chip excepțional cu privire la limba lor maternă. Este însă lucru prea firesc, că pe lângă o astfel de concepțiune principală, care contrastează nu numai cu dezvoltarea istorică și cu compoziția etnografică a Ungariei, ci chiar cu spiritul și dispozițiunile pozitive ale legii de naționalități, nici „egalitate de drept“, nici „dărnicia pe terenul drepturilor“, nici „simțul de frățietate“ nu poate prospera.

De altă parte ministrul președinte n'a putut să nu recunoască faptul incontestabil,

FOIȚA.

Patimile și moartea Domnului nostru Isus Hristos.

— După relațiunea celor patru evangeliști. —
De: Sfântul Alfonso de Liguori.

(Continuare).

VIII. Isus înaintea lui Pilat și a lui Irod. Slobozirea lui Varava.

„Iară dacă s'a făcut ziua sfătuitu-sau toți arhiresii și bătrânii norodului asupra lui Isus ca să-l omoare pe el. Și legându-l l'au dus și l'au dat lui Pilat domnului din Pont“. (Mt. 26. 1. 2.) Abia s'au arătat zorile, când arhiresii din nou l'au judecat pe Isus a fi vrednic de moarte; îl duc la Pilat să-l judece la restignire pe cruce. Pilat i-a un interogator atât cu jidovii, cât și cu Isus. Pe Hristos îl află de nevinovat; recunoaște netemeinicia acuzelor și le spune jidovilor că nici o cauză nu este pentru care s'ar vedea silit să judece pe omul acesta: „A ieșit la jidovi și le-a zis lor: eu nici o vină nu aflu întru el“. (Io. 18. 38).

Jidovii însă pretindeau cu cerbicioasă moartea Domnului. Auzind însă Pilat că Isus e din Galilea, ca să se scape dintr'o

poziție așa de neplăcută ca asta, l'a trimis la Irod.

Mare a fost bucuria lui Irod văzându-l pe Isus înaintea lui. Auzise multe despre puterea Lui făcătoare de minuni; spera că și acuma va face vre-o minune. În bucuria lui l'a pus o mulțime de întrebări lui Isus dar — Isus tăcea, și ca să pedepsască o cutezanță ca asta, n'a grăit nici un cuvânt: „Și l'au întregit pe el cu cuvinte multe, iară el nimica nu a răspuns lui“. (Luca 23. 9.)

Nefericit poate fi sufletul acela, căruia nimica nu-i zice Domnul! Isuse! aș fi vrednic că nu-mi mai zici nici mie nimica și să mă părăsești cu totul; doară de atâtea ori nu am ascultat de dulcile tale cuvinte și de șoptele tale pline de gingășie. Te rog însă, nu mă părăsi. Indură-te spre mine și vorbește-mi din nou. „Vorbește doamne, că te ascultă servul tău“. Spune-mi dorința ta și o voi împlini.

Văzând Irod că Isus nu-i dă nici un răspuns, mâniindu-se la tractat ca pe un nebun și în semn de batjocură l'a îmbrăcat în haină albă, apoi a început să-și bată joc de El, el și toată curtea lui. Insoțit de răsete și batjocuri l'a trimis iarăși la Pilat. „Iară nesocotindu-l pe el Irod cu ostașii săi, și batjocorindu-l și îmbrăcându-l în veșmânt luminat l'a trimis iarăși la Pilat“ (Luca 13. 11.).

Privește-l suflete al meu cum îl târaie pe Isus pe stradele Ierusalimului în haină de batjocură! O, Dumnezeu, cât ai fost de desprețuit! Numai mișelia aceasta a mai lipsit, ca să-te tracteze ca pe unul care și-a pierdut mințile!

Priviți creștinilor și vedeți cum să poartă lumea cu înțelepciunea vecinică! Fericit acela, care să bucură când lumea îl consideră de nebun, care nu vrea să știe și să cunoască altceva, decât pe Isus cel restignit, care iubind disprețul și suferința poate esclama cu sfântul Pavel: „Căci nu am hotărât să știu altceva întru voi, decât pe Isus Hristos și pe acesta restignit“. (I. Cor. 2. 2.).

Poporul jidovesc avea dreptul în ziua Paștilor să pretindă dela locțiitorii romani eliberarea unui prinsoner. Pentru aceea îl vedem pe Pilat că îi provoacă să-și aleagă pe unul dintre Isus și Varava. „Pe carele vreți să vă sloboz vouă? Pe Varava au pe Isus carele să zice Hristos?“ (Mt. 27. 17).

A crezut că poporul va pretinde eliberarea lui Isus cu atât mai vârtos, că Varava era un hoț și un ucigaș pe care îl urau cu toții. Însă mai marii sinagogii într-atâta au știut să agite mulțimea, încât fără multă bătaie de cap la întrebarea deregătorului. „Pe cine vreți dintr'amândoi să vi sloboz vouă“ — au strigat: pe Varava! (Mt. 27. 21.)

că asigurarea însușirilor și particularităților noastre naționale, deci a existenței noastre naționale, și facultatea normală a întăririi noastre culturale, economice și sociale este dreptul nostru indiscutabil.

Cu îndreptățit interes. ba chiar cu o curiozitate ușor de înțeles am așteptat deci noi și marea publicitate să vedem, cum vrea contele Tisza să armonizeze în praxă aceste două puncte de vedere și când ar ieși la iveală imposibilitatea armonizării, din care dintre cele două puncte de vedere va trage dânsul consecvențele logice. Din acel punct de vedere, care dintr-o țară poliglotă vrea să frământă un stat național și care cu legitimitate inexorabilă duce la contopirea de rase și la maghiarizarea atât de perhorecată ori din aceea direcțiune politică, care recunoaște dezvoltarea liberă a popoarelor și desfășurarea lor armonică? Oare din acel punct de vedere, după care statul este patrimoniul unei rase privilegiate — a rasei numite alcătuitoare de stat — ori din principiul, singur îndreptățit într'un stat constituțional parlamentar, după care statul și voința lui este rezultată totalității lor și a voinții lor? Ori poate din acel principiu, că Ungaria ca stat național nu se poate manifesta decât numai ungurește și numai promovarea culturii ungurești o poate privi ca datorință a statului ori din îndatorirea, care rezultă dela sine din legile noastre pozitive și din noțiunea statului ca factor cultural, îndatorirea de a lua sub scutul său toate elementele prețioase și capabile de cultură corăspunzător firei și psihicului lor ducându-le la civilizațiune pe cărăile culturii?

Eșuarea schimbului de idei a fost prin-cinuită tocmai prin aceea, fiindcă contele Ștefan Tisza a urmărit validitatea unilaterală a aceluia punct de vedere principal,

care după părerea sa este astăzi împărțită de către toți bărbații politici maghiari activi și nu a voit să tragă consecvențele logice din punctul său de vedere, care admite dezvoltarea liberă și armonică a popoarelor Ungariei. Se va explica aceasta lămurit printr-o reprivire scurtă asupra așa numitelor „concesiuni“ binecunoscute din discursurile sale parlamentare, pe cari ministrul-președinte le-a pus în vedere Românilor și peste tot naționalităților nemaghiare.

Constatăm înainte de toate, că modalitatea lui de rezolvire are două scăderi enorme, cari în mare parte îi răpesc valoare internă: pe deoparte ea nu schimbă întru nimic situațiunea de drept actuală gravaminoasă pentru Români, pe de altă parte este lipsită de orice garanție. Respectarea ei este lăsată la bunăvoința guvernelor după vremuri. Din contră față de „concesiunile“ foarte reduse și absolut negarantate ar rămânea în vigoare încă cu consentimentul nostru și ca un eflux al voinții noastre situațiunea de drept actuală și gravaminoasă, cu care după convingerea mea fermă poporul român niciodată nu se va împăca.

Contele Ștefan Tisza a declarat adecă pe față și loial, că el nu numai că nu va revizui legea școlară a lui Apponyi, ci ține neclintit la aceea țintă a instrucțiunii populare, că fiecare cetățean deja în școala poporală trebuie să-și însușească limba ungurească, ceea ce la un popor care locuiește în masse compacte cu mai multe milioane de suflete nu este numai o imposibilitate pedagogică, dar este totodată și o nizuință anticulturală. El a declarat mai departe, că în contradicție cu dispozițiunile legii de naționalități statul însuși nu va înființa școli românești medii și superioare și pe celea înființate prin confesiunile române nu le va subvenționa în toate cazurile, ci din partea

sa ar fi aplicat a subvenționa numai un singur gimnaziu nou românesc și în sfârșit că instrucțiunea superioară trebuie să rămână exclusiv ungurească.

Dânsul a declarat mai departe, că administrația și justiția trebuie să se facă și în viitor exclusiv în limba ungurească, înrăutățindu-se încă situațiunea de azi prin aceea, că cetățenii nemaghiari numai la instanțele prime ale organelor administrative și numai scripte compuse de ei personal vor putea înainta în limba lor maternă.

Tot astfel a accentuat ministrul-președinte, că dânsul nu poate să sisteze coloniările în interiorul țării, ci dorește să continue această acțiune de stat care duce conștient la pauperizarea și la nimicirea continuității teritoriale a poporului român. Motivarea eufemistică, că această acțiune politică se face pentru susținerea echilibrului între popoare, nu schimbă întru nimic esența lucrurilor. (La tot cazul este caracteristic, că icuirea a o sută ori două sute de familii maghiare în mijlocul unei mase de Români se numește susținerea echilibrului).

Să mergem mai departe. În modalitatea sa de rezolvire contele Ștefan Tisza a pretins, ca noi să abandonăm punctul nostru de vedere de acum și să ne așezăm pe baza națiunii politice maghiare unitare și indivizibile statuată prin articolul de lege XLIV (44) din 1868. De altă parte însă dânsul a declarat, că această lege parte e anticată, parte e scoasă din vigoare și astfel guvernul nu este aplicat să eșecute dispozițiunile favorabile nouă ale acestei legi.

Contele Ștefan Tisza a declarat mai departe, că influința politică a poporului român în legislațiune nu numai nu se poate majora, ci dimpotrivă va fi scăzută, deoarece numărul cercurilor cu majoritate românească se reduce dela 42 la 27. Ce privește în sfârșit împărțirea instituțională a poporului românesc în administrația centrală și garantarea instituțională a aplicării funcționarilor români în ținuturile românești, despre așa ceva nici vorbă nu poate fi.

Dacă vom lua apoi în considerare, că înfăptuirea practică a acestui „mod de rezolvire“ se condiționează dela aceea, ca partidul național român să-și schimbe programul, ceea ce iarăși ar fi avut consecința firească și expres subliniată, ca poporul român să ieie dela ordinea zilei toate pretenziunile sale de natura dreptului public, apoi această rezolvire a chestiunii românești să o considere ca definitivă și în sfârșit ca partidul să nu desfășure nici o agitațiune politică pentru vre-o lărgire a drepturilor poporului român peste limitele acestui acord: — este neîndoios, că pentru cazul când partidul ar fi primit această rezolvire, el n'ar fi creat „pacea“, nici raporturi normale, ci ar fi încheiat o capitulare absolut necondiționată.

Dar este mai presus de orice îndoială și faptul, că în momentul, când partidul ar fi primit o asemenea rezolvire, el prin asta n'ar fi rezolvit chestiunea românească, n'ar fi rezolvit chestiunea naționalităților, ci ar fi jertfit cele mai vitale interese ale poporului reprezentat prin dânsul. Prin asta partidul ar fi încetat să fie reprezentantul voinții politice, al aspirațiilor culturale și sociale ale poporului român.

Reiese evident din cele expuse, că

Văzând Pilat că în locul celui nepătat sunt mai aplicați să slobozască pe un tâlhar ordinar s'a surprins și plin de mânie le-a zis: „Dară ce voi face lui Isus carele să zice Hristos?“ Răspunsul tuturor a fost: „să se restignească!“ „Dară ce rău a făcut?“ — întreabă Pilat din nou. „Iară ei mai vârtos strigau zicând să se restignească!“ (Mt. 27. 22—23.)

Când am păcătuit am făcut tocmai ca jidovii. A trebuit să aleg între Tine Dumnezeu inimei mele și între plăcerile netreb-nice. Și mai bucuros am ales plăcerile decât pe Tine. Am răspuns: Dați-mi plăceri! Ce-mi pasă de voi perde ori nu-l voi perde pe Dumnezeu! Așa ziceam atunci, dar astăzi declar, că mai bucuros aleg darurile Tale, decât toate plăcerile și comorile lumii întregi. Isuse Dumnezeu meu! Te iubesc mai pe sus de toate și numai pe Tine te doresc!

Precum jidovii aveau dreptul să aleagă între Isus și Varava, tot așa a trebuit să aleagă și Părintele ceresc că pe cine să-l sloboadă? Pe Fiul Lui ori pe cel păcătos? Și a zis: Să moară Fiul meu, și să se mântuiască păcătosul. După cum zice și Apostolul. „Care nici pe însuș Fiul său nu l'a crutat ci la dat pentru noi toți“ (Rom. 8. 32). Chiar și Mântuitorul a zis: „Că așa a iubit Dumnezeu lumea, cât și pe Fiul său cel Unul-născut l-a dat“. (Io. 3. 16).

Intr'adevăr e minunată umilirea lui

Dumnezeu înaintea oamenilor și a dat dovadă de dragostea cea mare față de noi, când și-a dat pe Fiul său, pentru mântuirea servitorului.

Totuși cum să poate, că nu să mistue inima credincioșilor în flacăra focului dragostei dumnezeiești? O! ce bine ar fi să avem pururea înaintea ochilor iubirea cea-șta nemărginită!

(Va urma).

I. Belu.

Cugetări.

Culese de I. P. C.

Dacă ai văzut vre-un om murind, să ți-i minte și să știi, că pe aceeași cale vei merge și tu.

Toma Kempis.

*

Grâul de multe ori cade înainte de secere și floarea de multe ori nu produce fruct.

Sf. Petru Clover.

*

Precum săgeata, când săgetează inima cuiva se oprește, astfel și Dumnezeu, când intră cu iubire în inima cuiva, rămâne împreunat cu aceea.

Sf. Alfonz de Ligouri.

partidul național român nu de teama vreunei secesiuni ori de teama ivirii unui partid radical a refuzat rezolvirea contemplată de contele Ștefan Tisza, ci simplu pentru aceea, pentru că ea susține neschimbată situațiunea de acum, care tinde la nulificarea politică a Românilor și pentru că ea nu formează rezultatul tratativelor atins prin concesiuni reciproce, ci ar fi însemnat o desăvârșită renunțare a Românilor la drepturile lor.

Cu cea mai mare bunăvoință și cu sincere năzuinți a început și a continuat partidul național român acțiunea, care ținea la o înțelegere reciprocă și nu este vina lui, că această acțiune n'a putut avea rezultat. În mijloul unișelor încordări și în concurența plină de primejdii, în care popoarele Europei ce se află încă în pragul unor nevisate schimbări, stau față 'n față, și în mijlocul primejdiei, în care se află monarhia noastră stând la încrucișarea focurilor, noi toți suntem avizați la adunarea forțelor noastre și la înțelegerea scopurilor de stat mai înalte. În asemenea vremuri noi n'am putut să ne ocupăm cu analizele minuțioase ale definițiilor dreptului public.

Sprijinirea reciprocă și sănătoasă raliare a forțelor trebuie să pătrundă gândurile noastre și să arate calea fapturilor noastre. Din aceste considerațiuni în căutarea unei înțelegeri noi ne-am abținut dela discuțiuni principiale și, cum dovedesc punctațiunile din partea noastră, încunjurând cu îngrijire toate susceptibilitățile am căutat esența cauzei. Este înă lucrul prea firesc, că noi n'am putut abzițe de aceea, ce meritorial aparține la posibilitatea practică a înțelegerii împrumutate, căci altfel am fi produs tocmai contrarul, o complicațiune și mai aprigă a chestiunii.

Asigurarea existenței noastre naționale constituie chemarea noastră și deși eu spre scopul acesta nu țin potrivită rânduirea actuală de drept public, totuși noi am fost aplicați a o primi și pe aceasta și într'adevăr nu suntem noi cauza, dacă bărbații de stat maghiar nu cred, că rânduiala actuală a statului se poate armoniza cu posibilitatea practică a desvolării naționale a popoarelor. După ce însă popoarele vor exista și nimeni nu le va putea răpi puterea conștientă de viață, statul însă trebuie să existe, astfel să nu fie nici o minune, dacă într'un timp nu prea îndepărtat va învinge convingerea și hotărîrea, că ori se vor schimba bărbații de stat, ori va trebui scimbată rânduirea de acum a statului.

Noi avem încredere în dreptatea cauzei noastre și noi avem încredere mai presus de toate în instinctul sănătos de viață al statului, care nu poate fi lipsit timp mai îndelungat de cărările unei conduceri raționale a statului necondiționat trebuitoare pentru susținerea sa. Până atunci partidului național român, nu-i rămâne altă alegere de cât cea mai hotărâtă luptă politică, pe care n'o poate amuți o încercare nereușită și pe care acest partid o va continua, la tot cazul cu arme legale, dar cu toată bărbăția.

Reviste.

Războiul civil din Irlanda. Lordul Asquith, e preocupat de ani de arândul de autonomia irlandezilor,

până ce în urmă i'a succes să prezinte parlamentului englez proiectul „home rule“ prin ce se asigură autonomia Irlandei. De pe vremea lui Gladstone, nici un guvern n'a putut deslega această grea problemă, care a dat anză la război civil în țara insulară engleză. Asquith a împlinit în casa de jos prin proiectul său, în două rânduri vechia dorință a irlandezilor. Ei doriau un parlament independent. Casa de sus înse a respins acest proiect. În fine cu învoirea regelui, s'a abrogat dreptul de „veto“ a Casei de sus și casa de jos folosindu-se de ocazie va primi proiectul home rule a treia oară, iar regele îl va sancționa.

Din acest motiv partidul conservativ s'a aliat cu provincia Ulster cu scop că dacă va fi nevoi să împedecă acest proiect chiar și cu arma. Poporațiunea protestantă din Ulster nu voiește să separeze de parlamentul din Londra și să ajungă sub stăpânirea parlamentului irlandezilor catolici din Dublin. Ministrul prezident le-a dat termen de 6 ani ca să se supună parlamentului irlandez. Acest compromis însă nu ia satisfăcut. S'au și pregătit de război. În Belfast cel mai mare oraș al provinciei Ulster s'a constituit un guvern opozițional, care ajutorat de bani din America și-a organizat o armată, de peste o sută de mii sub conducerea generalului George Richardson. Guvernul englez încă a făcut toate pregătirile și a și transportat mai multe trupe deplin armate în Glasgown. Chestia e foarte gravă, căci mulți dintre oficerii activi ai armatei engleze au declarat că mai bucuros abzițe de rangul de ofițer decât să se lupte în contra celor din Ulster.

Secretarul ministrului de războiu s'a declarat, că cu cei răsvrățiți vor trata cât se poate de aspru. Cu regele încă au avut patru consfătuiri, la cari a luat parte și arhiepiscopul din Canterbury. Rezultatul consfătuirilor a fost: guvernul crede, că înainte de a se vărsa sânge în războiul civil ce se pregătește, va liniști pe cei nemulțămiiți.

Declarațiunea ministrului de războiu e că în caz de lipsă va transporta în Glasgown o armată de peste 10,000, care va avea mandatul să treacă în Irlanda.

Episcopul din Canterbury și ministrul-prezident au fost în adunarea trecută primiți de regele în audiență, care a durat peste două ore.

Diverse.

Rugăm pe Stimații abonenți, să binevoiască a-și renoî abonamentele și cei ce sunt în restanță cu abonamentele pe anii trecuți să-și achite datoriile. Foaia nu se poate susține fără abonamente plătite înainte.
Red. și Administrațiunea.

Promoție. Sâmbătă în 21 l. c. a fost promovat la Universitatea din Budapesta de doctor în dreptul canonic Dl Vasile Rebrean preot, originar din parohia Sesarm (dieceza Gherlei). Felicitări!

Din dieceza Lugojului. Silviu Poșiar, paroh în Sziklás a fost denumit de paroh în Oravița română și de adm. protopopesc al districtului Oravița;

Iosif Petean, adm. par. în Orăștie a fost denumit de adm. par. în Vermeș, iar în locu-i, de paroh în Orăștie și de adm. protopopesc al districtului Cudșir a fost denumit Ioan Ienea, preot, învățător și cantor catedral din Lugoj.

Emil Sas, capelan în Ramna a fost numit administrator parohial în aceeaș parohie.

*

Cu terminul de 15 Aprilie a. c. se escrie concurs public la parohia Siciș din districtul protopopesc al Buziașului.

Venitul curat este statorit în 621 cor. 14 fil.

La acest beneficiu pot recurge numai teologi sistematici, cari au servit 3 ani în dieceză.

Tot cu acest termit se curentează postul învățătoresc din Valealupului în districtul protopopesc al Jiului cu sediul în Lupeni.

Legea nouă de presă intră în vigoară. Din Budapesta se anunță: În săptămâna aceasta va apărea în „Monitorul oficial“ legea nouă de presă, care fiind primită de corpurile legiuitoare a fost sancționată de Măjestatea Sa.

Scrisoarea țarului către Goremkin. Din Berlin se anunță: „Lokalanzeiger“ află din Petersburg că țarul a adresat primului ministru Goremkin o importantă scrisoare autografă cu privire la situația internă. Țarul cere să se mențină armonia în cabinet, care trebuie să coopereze cu corpurile legiuitoare. Suveranul atrage atenția ministrilor ca să respecte legile și să evite conflictele, căci numai astfel se va putea asigura o muncă rodnică spre binele poporului.

Correspondentul ziarului german spune că scrisoarea țarului este unică în felul ei.

Masa studenților din Blaj, a primit dela institutele de economii: „Șercăiana“ 50 cor., „Detunata“ 40 cor., „Furnica“ 50 cor. dela o doamnă din Blaj 2 cor., și dela Nicolae Baba din America 15 cor. (prin administrațiunea foaiei Libertatea din Orăștie). Tuturora le exprimă mulțămiiță Direcțiunea gimnazială.

Asentările. Ministrul de honvezi a anunțat autoritățile municipale și comitatenze, că asentările din anul 1914 se vor ținea în tot cuprinsul țării din 22 Aprilie până în 20 Iunie a. c.

Intâlnire de domnitori. Împăratul Wilhelm ca în toți anii și în primăvara asta va merge la Corfu, cu care ocaziune va vizita familia regească grecă. Probabil că domnitorul Albaniei Wilhelm se va folosi de acest prilej pentru ași face reverințele înaintea Împăratului. Regele grec Constantin și domnitorul Albaniei vor călători deodată la Corfu.

Fondul studenților morboși. Din prilejul balului aranjat la 12 Febr. 1914 a mai primit dela dl Ignat Mircea proprietar în București 100 cor., dela Ferdinand Kampf croitor Blaj 5 cor. Amândurora le exprimă mulțămintă *Direcțiunea gimnazială.*

Interpelația deputatului Ságby. Interpelația depețatului Ságby primministrului e de următorul cuprins:

Are cunoștință dl primministru, că Liga Culturală din Burcurești, aranjază o mare întrunire pe ziua de 29 Martie în privința *tratativelor române și a dreptului electoral?*

Are de gând dl primministru a se informa despre adevărătatea acestei știri și are de gând a face pașii de lipsă, ca un stat străin să nu se amestece în afacerile interne ale Ungariei?

Răspunsul obiectiv și calm al prim ministrului Tisza, care în această chestiune nu poate influența nimic, fiind vorba de o afacere internă a României nu a fost luată la cunoștință de interpelant. Majoritatea camerei însă, a luat la cunoștință răspunsul prim ministrului.

Manifestație din Varșovia împotriva Germaniei. Din Varșovia să să anunță: 60 de studenți au manifestat eri seară în fața consulatului Germaniei, aruncând cu pietre, spărgând geamuri și vărsând cu cerneală pe toate zidurile. Toți manifestații au fost arestați.

Manifestațiunea a avut de scop a protesta contra procedării poliției berlineze și autorităților germane cu prilejul incidentelor produse Dumineca trecută la biserica catolică din Berlin, când polonezii radicali, ecrând că nu numai serviciul dar și comunicarea să se facă în limba polonă, au fost depărtați cu forța de către poliție.

Formarea guvernului italian. Din Roma se anunță: Ministerul a fost constituit după cum urmează: Preziidenția și internele, dl Salandra; externele dl din San Giuliano; coloniile, dl Martini; justiția, dl Dari; finanțele, dl Rava; tezaurul, dl Rubini; marina dl Millo; instrucția, dl Danev; lucrări publice, d. Ciufelli; poștele, dl Ricio; Ministrul de războiu nu a fost desemnat până acum.

Fundațiune făcută pentru un scop închipuit. Un fost avocat în Pécs, la timpul său a făcut o fundațiune din interesele căreia locuitorii ciangăi din Pécs emigrați în Bucovina se fie recolonizați ori să se ajute vre-o mișcare ce se va face în direcția aceasta.

Fundațiunea, care să administrează de consiliul urban din Pécs, cu timpul s'a sporit cu 14,000 coroane. Dupăce, vre-o acțiune de natura aceasta și fixată în literile fundaționale nu există, consiliul în ultima-i ședință a decis, să ceară învoirea ministrului de interne, ca să schimbe dispozițiile acestei fundațiuni imaginare și fără de nici un scop. Se vede, că ciangăilor vizați de fundatorul le merge mai bine în Bucovina, decât la ei casă!

Procesul nostru. Citim în „Olteanul“: Procurorul dela tribunalul din Brașov, precum am scris deja, a ridicat acuză contra foii noastre pentru articolul publicat în Nr. 42 din anul trecut sub titlul: „Cum au decurs alegerile în comitatul Făgărașului“. Pertractarea procesului a avut loc Vineri în 20 Martie st. n. la tribunalul din Brașov. Apărător a fost dl dr. Traian Pop, avocat, fiu al Țărei Oltului. După citirea articolului incriminat în traducere maghiară procurorul a susținut, acuza indicată pentru politica nepermisă.

Acuzatul, redactorul declară, că nu se simte vinovat, deoarece articolul incriminat conține numai înșirarea faptelor întâmplare și a abuzurilor săvârșite la alegerile municipale din toamna trecută în comitatul (județul) Făgărașului. Dl Dr. Traian Pop, în o vorbire puternică și bine argumentată, dovedește cu legea și cu cuprinsul articolului incriminat, că articolul conține numai o înregistrare a faptelor și o critică îndreptățită, deci nu poate fi vorba de delict politic. Cere absolvarea acuzatului.

Tribunalul, după o lungă consultare aduce sentința, prin care redactorul Const. Popp, este declarat de vinovat și condamnat la o pedeapsă de 150 cor. și la suportarea tuturor speșelor.

Atât apărătorul cât și procurorul au înșinat recurs (apel) contra sentinței.

Numărul preoților catolici din Italia, Franța și Germania. După datele statistice mai nouă în Italia sunt aplicați în grija sufletelor și pentru consolidarea și înflorirea catolicismului 61,613 preoți de mir și 9910 călugări, în Franța 33,426 preoți de mir și 8022 călugări, iar în Germania 22,137 preoți de mir și 1826 călugări.

Telefon fără fir între Brüssel și Paris. Un nou succes al telefoniei fără fir e, proba ce s'a făcut între Brüssel și Paris. Noul aparat este invenția unui inginer belgian, care ajutat de un alt inginer italian, au făcut încercări, cari au succes admirabil.

Inventatorii voiau a transmite prin telefonul fără fir, cântece și muzică. Probele de până acum i-au convins, că cu aceasta nouă invențiune vor putea transmite sunetul prin telefonul fără fir până la o depărtare de 100 mii kilometri.

Catastrofa din Veneția. O mare catastrofă s'a întâmplat pe mare aproape de Lido. Un torpilor, care înainta cu o viteză mare s'a ciocnit și a tăiat în două un vaporas cu vre-o 70 excursioniști veniți în Veneția. Vaporasul scufundându-se, dintre excursioniști abia câțiva au putut fi salvați dar și aceștia răniți. Sunt 50 de morți, cari parte au fost pescuiți de personalul de pe vapoarele venite în ajutor, parte au fost aflați morți în cabinele vaporasului scos din apă. Acest dezastru cumplit a produs multă jale, căci de mult nu s'a întâmplat o astfel de nenorocire mare.

Impresia pricinuită de catastrofă persistă încă viu în Italia. Regele, papa, reprezentanții corpului diplomatic, primarii diferitelor orașe și diferitele autorități au telegrafiat condoleanțele lor primăriei venețiene. Festivitățile ce erau să aibă loc la primirea regelui Victor Eminuel și a împăratului Wilhelm au fost contramandate în urma doliului general.

Asupra catastrofei se anunță încă următoarele amănunte: După ridicarea vapo-

rului scufundat, echipa de salvare a spart pereții cu ciocanele spre a putea pătrunde în cabine. Interiorul vasului avea un aspect oribil. La mijloc se afla o masă diformă de carne omenească. Corpurile pasagerilor fiind aproape complet strivite și bătate unul într'altul, n'au putut fi despărțite decât cu ajutorul medicilor. Fața unei femei era strivită la un loc cu fața unui copil, pe care-l ținuse probabil în brațe.

Identitatea cadavrelor nu a putut fi stabilită nici până acum; se crede însă, că răniții sunt în mare parte germani și majoritatea celor morți o formează italienii. În-mormântarea victimelor se face azi pe cheltuiala Veneției; în amintirea catastrofei se va așeza o tablă comemorativă în biserica San-Paolo.

Zece mii de pescari ruși pieriți în valuri. Din Odessa se anunță prin telegrafia fără fir, că 10.000 pescari din Astrahan au fost surprinși de ultimele furtuni pe mare. Dintre aceștia numai 800 au fost salvați, despre ceilalți, în număr de 9200, nu se știe nimic până în prezent.

În peninsula Astrujevski au pierit 3200 pescari.

Nenorocire într'o mină. Din Serajevo se arună: În mina din Zenica, s'a întâmplat o explozie de grizu, cinci lucrători au mai rămas în mină, cari au fost uciși; un lucrător e grav rănit.

Necrolog. † Ioan Pop paroh gr. c. în Chesler, a repausat în 11 Martie n. 1914 în al 72-lea an al vieții și 45-lea al preoției și căsătoriei sale.

— † Gavrilă Cioba paroh gr. cat în Orșova, a repausat în 17 Martie st. n. la 7 ore a. m. 1914, în anul al 68-lea al etății și 42 al fericitei căsătorii și preoții.

Odihnească în pace!

MAI NOU.

România va reprimi Basarabia.

„Berliner Tageblatt“ publică senzațională știre, că țarul, din prilejul logodnei fiicei sale OLGA PAVLOVNA cu prințul CAROL al României, va ceda României o parte din teritoriile ocupate dela România în 1877.

Cercurile diplomatice berlineze au primit cu mare plăcere știrea aceasta, pe care o cred de adevărată.

Consulatul rus din București încă declară, că țarul va ceda Basarabia, dar nu României, ci drept cadou de nuntă pentru marea ducesă.

Țarul va da prințului CAROL titlul de mare duce, predându-i guvernarea județelor basarabene: Cahul, Bolgrad și Ismail.

Posta Redacțiunii.

M. în P. Pe nrul viitor vine întreg. Acum din lipsă de spaț. Salutări.

Se vinde

din mână liberă în Blaj o casă de piatră, nouă și foarte sănătoasă, — cu cele mai favorabile condițiuni.

Pentru informațiuni a se adresa:

(14) 2—3

Augustin Coltor.
Blaj—Balázsfalva.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

Cătră 4 ore d. a. dl notar Nagy Sándor, pune în rând cu mult zor și agilitate călăreții pentru a pleca spre:

Văleni—Mikolapatak.

În cercul dlui Mihályi s'a dat ordin notarilor creștini să se îngrijească de trăsuri etc. Unul dintre călăreți vorbește perfect ungurește cu dl notar. Se spune, că sunt mai mulți în Bârsana, cari au învățat câteva clase gimnaziale. — Plecând spre capătul din sus al Bârsanei conduce un drum spre dreapta peste Iza. De dincolo de Iza se vede în cimitirul bisericii mulțime de popor îmbrăcat în haine de sărbătoare. Înșiruit dealungul și latul coastei împrumută bisericii și jurului ei o înfățișare admirabilă.

Drumul mai departe e rău, ținutul romantic dar mai deschis ca la Glod. În sat poartă triumfală cu un steag în colorile patriei fără inscripție. Bineventează învățătorul conf. în pens. românește. Biserica e pe un vârf de deal mică, de 14 m. lungă 5 m. lată, slabă. Școala asemenea, necorespunzătoare legii. Casa parohială e bună, cu 6 încăperi, grădină frumoasă cu pomi. Preot nu e. Murise cu 2 luni înainte Anton Serbac. Văduva are vre-o 6 copii, dintre cari 4 fete. În familie se vorbește aproape exclusiv ungurește. Cu noi mai vorbesc și românește, dar cu maramurășenii numai ungurește.

Vizitație canonică.

Administrator interimal e Iosif Rákocy Fucec, preot în Ferești și Cornești. — După litie la sfârșitul căreia au sărutat crucea 613 inși, se face vizitație canonică, fiind curatori: Gregoriu Mărginean, Vasile Rad, învățător, Teodor Godja, Grigore Berci, Mihai Molovan, Ioan Godja, Simeon Muntean. Se constată, că protocol esibitor nu este, protocol al ședințelor curatoratului, senatului scol., a expedițiilor postale, despre predici și cateheze asemenea. Matriculele botezaților, cununaților, morților din 1787 — azi. Cercularele episcopoești nu sunt. Averea în obligațiuni private 2074 cor. 42 f. Școala are din răscumpărarea regalelor 5600 cor., ai căror cuponi se schimbă cu 4%, iar interesele după obligațiuni 8%. Aceste nu se încassează regulat și interesele restante întrec capitalul. Averea imobilă a bisericii 400 st.□; porțiunea canonică 60 jughere nu sunt întabulate. În contribuție e restanță de 630 cor.

Biserica e de lemn de 14 m. lungă 5 m. lată, închinată s. Arhangeli. Are 15 rânduri de vestminte. — Se află apoi în biserică: 1. Antologhion, Râmnic 1745. 2. Catavasier, București 1742. 3. Catavasier, Blaș 1793. 4. Euhologion, București 1722, vândute de Dumitru din Sibielu, feciorul Gurmi Tăban, anume din ținutul Sibiului în varmeghia Maramurășului, în erașul Cesoului în sat în Vălean(i) anume lui Popa Lupul, la 28 Febr. 1724. 6. Liturghier, Blaj 1756. 7. Molitvenic, Bălgrad 1684. 8. Octoich, București 1720. 9. Penticostarion, Rîmnic 1743. 10. Psaltire. Rîmnic, 1764. 11. Triodion, București 1747¹⁾.

Referitor la zidirea bisericii Tit Bud afirmă, că s'a zidit la 1787²⁾. Pe o inscripție de pe perețele dela strana stângă se zice însă: «Din mila lui D(u)mnezeu s'au rădicat aceasta sf(ântă) beserică pre temelie no in anul 1796; s'au întărit turnul în anul 1796, cu sârguiala boerilor de sat, Stanca Anonie parohuș,

Pop Ion diac, Nemesi Vasalie cărznic, Goje Toadel a lui Dan cuși nemiș—birău, Goje Pătru, Nemiș Iacobu... și cu alți boeri, ca să le fie pomană în veci³⁾. Referitor la zugrăvire e însemnat în biserica bărbaților pe perețe de-a dreapta: «Și am zugrăvit eu, Hodor Toader, din Vișeu de mijoc; 1807», iar pe cor: «0 am zugrăvit ac(a)sta sfântă beserică pe vreme Înălțatului Împărat Franțiscus al doilea și a Eceleție sale episcopului de Moncași Andreiu Bacenschi, vicareși ai Maramurășului Pop Vasilie canonic, și stăpânitori ai erașului Cosoului, protopop Teodor Rădnic de Giulești, parohuși locuitor de sat Stanca Ioan, Nemiș Vasalie căr(z)nic și cu alți slujitori de bine, căroră să fie pomenire în veci vecilor; și am făcut acest potlași, eu, anume Nemiș Vasalie, cîr(z)nic³⁾».

Casa parohială e de piatră, constă din 6 încăperi. Sunt 2 grajduri, șură, colesnă—șopru și un coteț cu 2 despărțăminte. — Școala e de lemn, necorespunzătoare legii, e înzestrată numai în parte cu rechizitele prescrise. Casa învățătorului de lemn, în stare slabă cu grajd, sură și 2 cotețe. *Edificiile nu sunt asigurate contra focului.* Grădină de pomărit comunală. *Ingrăditura în jurul bisericii e de nuele, la curtea parohială e gard cu drot, la școală de nuele.* Sunt 10 cruci în hotar, pe cari le susține biserica. Credincioșii concurg cu 200 cor. pentru scopuri scolastice.

Preotul are lectical: o mierză de mălaiu, una de ovăs și o zi de lucru. După conscrierea din 31 Maiu a. c. sunt 241 fumuri. Stole are pentru botez: 2 cor., prohod mare dela 6—30 cor., mic 1—4 cor., cununie 10 cor., misă 1 cor., feștanie 2—4 maslu 4 cor., deslegare 2 cor., pomenire 50 f.

Cantorul are dela tot colonul 1 cor., pentru prohod mare 1 c. 20 f.—6 cor., prohod mic 40—80 f., cununie 2 cor., misă 20 f., feștanie 40—80 f., maslu 80 f.

Familiile. Numărul locuitorilor. Starea lor culturală.

Ascuns între dealuri, în fundul văilor, satul Văleni nu ocură mult în documentele vechi păstrate încă. La 16 Dec. 1405 se amintește, că din porunca regelui Sigismund formau Vălenii o parte a moșiei lui Vintz, Draguș, Sandor și Bud din Coseu³⁾. La 26 Iunie 1450 se împărțește deja prin ordinul palatinului din Buda în două părți egale între Blașiu și Hodor din Bârsana și Stețiu, Michaile Gostolean, Demetriu Nemeș, Ioan Radul, Manuile, Popa Costan și Ladislau din Ferești⁴⁾. Dintre urmașii acestora familia Nemeș ș'a dovedit în anii 1763—1768 nobilitatea de Văleni.

Familia Nemeș este reprezentată și azi și încă în număr destul de însemnat. Sunt apoi nume ca: Pop, Utan, Mihnea, Codria, Moldovan, Berindea, Nanestian, Godja, Buftea, Bălin, Pralea, Todoran, Zehan, Rîșcu, Ciurcian, Rac, Puiu, Frățilă, Mărginean, Opriș, Pătrăuș, Birlea, Petrovan, Hotea, Tomoiagă, Muntean, Teodoran, Zac, Bodea, Ilieș, Ivanciuc, Andreica, Berci, Luca. Mai răspândită e familia Nemeș cu vre-o 33 familii. Urmează apoi Godja, Pop, Moldovan, Vancea.

Numărul credincioșilor gr.-cat. după conscrierea curatorului din 31 Maiu a. c. e 1158. În 241 fumuri; al Ovreilor 104 suflete în 17 case. Cu aceasta s'a sfârșit cum observă conscriitorul. Numai că numărul lor nu se învoiesc să se sfârșească așa ușor. În 1910 au fost după statistica oficioasă 81, iar după 3 ani cu 23 mai mulți și s'au mărturisit toți de nemiți (?). Gr.-catolici au fost după aceeași statistică 1073, iar Români 1070, deși nu sunt în sat decât Români și Ovrei. Se zice, că se mărturiseau de Maghiari fie iertatul preot, învățătorul și un țaran, fost jandarm. Numărul tuturor locuitorilor a fost 1155. Dintre aceștia știau ungurește 59, a scrie și citi 232. Prunci dela 6—11 erau 163. Toți locuiau în 268 case, cari afară de casa parohială erau toate de lemn.

¹⁾ Birlea, o. c. pag. 204.

²⁾ Idem ibidem.

³⁾ Dr. Mihályi, o. c. pag. 135.

⁴⁾ Idem, pag. 353.

¹⁾ Ion Birlea, o. c. pag. 201—204.

²⁾ Date Istorice, pag. 77.

Hotarul comunei constă din 4367 jughere catastrale. Din acesta pământul arător și cel mai bun cam 200 jughere e în proprietatea Ovreilor. Averele unui Român în stare mijlocie valorează 4000—6000 cor. Cea mai mare avere valorează 13,000 cor. Ocupația principală a locuitorilor e prăsirea vitelor și lucrarea pământului, dar numai pentru acoperirea lipselor lor de toate zilele. Bani fac din mere dela 200—600 cor. într'un an cu recoltă mijlocie.

În privința culturală par a sta mai bine ca în alte părți. Dintre bărbați știu scrie și citi 65—70%, dintre femei 20—25%. De toți știau în 1910 232. În anul 1912 au primit gratis »Poparul Român« din Arad în 4 ex. În anul acesta nici un exemplar. Au școală de stat din anul trecut. Cea confesională nefiind corespunzătoare e amenințată să fie închisă, dacă nu e întocmită până la primăvară. În acest caz se sistematizează un al doilea post la școala de stat.

Poporul în mare parte e bețiv. La panachidă duce rachiu în biserică și dacă li-se interzice se tulbură. În biserică beau rachiu »pentru iertarea păcatelor celor adormiți«. Aceasta datină destrăbălată se observă în cele mai multe parohii din Maramurăș. Preasfinția Sa a și predicat în mai multe locuri cu multă amărăciune contra unei datine de aceasta natură. E rândul preoților acum, — și trebuia să fie și mai înainte — de a lupta din toate puterile contra acestui abuz.

Pe urma dragostei de rachiu Ovreei, puțini câți sunt, — țin în mână și învârtesc satul. Sub influința lor s'au dedat și la jurământ strâmb. Furturile încă nu sunt rari. — Despre Astra în Văleni nu s'a auzit nimic.

O muncă uriașă îl așteaptă deci pe tinărul dar inimosul și însuflețitul preot Iuliu Ardelean. Cred, că va avea voie și va ști să verse, să infiltre un nou duh în credincioșii săi și se va sili să treacă din duhul acela și la vecinii de pe văi și de peste dealuri.

Indărăpt la Bârsana.

Era seara târziu, când plecăm din Văleni iar spre Bârsana. Oamenii ieșeau ici și colo cu luminări aprinse pe la porți. Când îi resalutam strigă cu multă bucurie »Să trăia Măria Sa«. Și mulți Ovrei așteptau cu luminări. Ieșind din sat nu auzim decât zurăitul trăsurilor, care în noapte îți deșteaptă diferite gânduri. În Bârsana ne așteptau mai la toată poarta cu luminări. Un Ovreu ținea în mână un triher.

La casa ospitală a preotului — o figură patriarhală de sihastru cu privire visătoare se servește o cină bogată. Dșoarele Anuța și Cilica se întrec a face plăcută petrecerea oaspeților.

7 Iulie — Luni.

Vremea se arată frumoasă. La 8 ore plecăm din Bârsana, spre

Nănești—Nánfalva.

Ne însoțesc la 60 călăreți, între cari 2 Evrei. Di notar Alex. Nagy a ținut să fim petrecuți cât mai impunător. Era interesant să vezi pe Evrei îmbrăcați în costumul lor călări printre Români silindu-se să nu rămână de ei. Vizitiul ne spune, că a mers pe la Jizi—Evrei și lea zis, că dacă nu-l primesc și ei pe vlădica românesc și nu-l însoțesc îi spune dlui Gavril Mihályi. Acesta e mare spaimă pentru ei. Laudă mult pe proto-pretoarele Gavril Mihályi, care se interesează de soarta poporului și-l ajută. Indărăpt venia o trăsură plină de

Evrei iar de lături în trăsură crengi verzi de stejar. Sinagoga din Bârsana e împodobită cu steag roșu.

Valea, ce străbatem e deschisă, sămănată cu mălaiu bun, încunjurată de dealuri nu prea păduroase. În Nănești 7 oameni ne primesc cu salve de pușcă. Când e să cârnim la dreapta din drum o poartă triumfală frumoasă, fără steaguri. Pe tot drumul de 1½ chlm. crengi verzi. Aproape de biserică la un țaran 3 stegulețe de ștergere frumoase. Ne primesc iar cu salve de puști Liturghia se face în liber. Popor ascultător e mult și frumos. După Evanghelie predică Sfinția Sa purcezând din textul; »Mergând spuneți lui Ioan, ce ați auzit și ce ați văzut. Orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, surzii, morții învie, celor săraci li-se vestește Evanghelia« (Mtt. 11, 4—5). Arată fructele vestirei Evangheliei iar la sfârșit combate datina de a face pomene cu rachiu în genere dar mai ales la biserică. Spune să-și iubească limba, legea, portul, datinile dar dintre aceste cele bune etc. — La sărutarea sf. cruci s'au prezentat 457.

După liturghie se prezintă Preasfinției Sale pe lângă curatoratul gr.-cat. și 3 Evrei, ca să ceară lemne din pădurea composesoratului pentru a-și face sinagoga fiind ei săraci. Aceștia spun, că au fost în comună Evrei cu numele Moldovan și Moiş dar s'au mutat în Iapa. Sunt Evrei și Crișan!

Vizitație canonică.

Se face vizitație canonică fiind preot Darius Vlad iar curatori Mitraș Jura, George Vancea I. Grigore, Teodor Ofrim, I. Vancea I. Petru, G. Bornea, I. Ardelean, Mihai Tămaș, Vas. Tămaș, Mitru Negrea, Mitru Vancea I. George, Petru Godja I. Nuțu, Șt. Vancea I. Nicoară, Șt. Vancea I. George. — E de însemnat, că parohia Nănești, icuită între parohiile tractului Coseului se ține totuș de tr. Izei. De acesta se țineau și Bârsana și Oncești. Când s'a înființat tractul Mărei (1867) din cel al Coseului: Bârsana și Onceștii ca parohii mai fruntașe au trecut la tractul Coseului iar Năneștii, ca parohie mică fără multe umblete și tulburări a rămas și mai departe la tractul Izei.

La vizitație se constată, că protocolul esibitor e din 1904, protocolul ședințelor curatoratului din 1912, cel al expedițiilor postale din 1904. Matriculele botezațiilor, cununațiilor și a morților dela 1804—1913, circularele episcopoești din 1854 — azi. Ziarul bis. din 1854, — azi. Averele în bani 2 cor. 77 fil. Porțiunea canonică 5 jugh. 83 st. □. Contribuția o plătește biserică.

Biserica pe un vârf de deal e de lemn din anul 1600. E de 10 m. lungă și 5 m. lată. E în stare foarte slabă. Are 10 rânduri de vestminte preoțești. Se află în biserică apoi: 1. Catavasier. Rădăuși. Sub Ion Nicolae Voevod 2. Molitvenic tipărit a 2-a oră în Blaj sub Iosif II. 3. Octoih început a se tipări sub Io. Alexandru Voevod, sfârșit sub Constantin Nicolae Voevod. — București 1709. 4. Paraclitike mântuitoare, ce cuprinde în sine slujba alor 8 glasuri și s'a tipărit de Duca Sotcriovici Iași 1748. 5. Antologhion. Rîmnic 1745 sub Constantin Nicolae Voevod. 6. Triodion a 2-a oră tipărit sub Ioan Bobb 1800. 7. Pentecostarion. București 1743 sub Mihai Racoviță. 8. Apōstol manuscris foarte frumos cu portretul s. Luca și biserică din Ierusalim. 9. Apostol. Blaj 1766. 10. Evanghelie. București 1742. 11. Liturghii. București 1759. Se observă mai departe la strana din dreapta pe iconostas însemnarea: »Și am zugrăvit aceasta sfântă biserică eu Hodor Toader, zugrav din Vișeu — de mijloc, pentru o sută de florinți, fără de altar¹⁾. De a stânga: »În anul Domnului 1809 s'au zugrăvit aceasta sfântă biserică cu cheltuiala satului și cu purtarea de grijă a pre-cinstului domn Rednicu Thodor, protopop al ierașului-de-jos a Cosoului; 1809²⁾.

(Va urma).

Dr. V. Moldovan.

¹⁾ Ion Birlea o. c. pg. 141.

²⁾ Idem ibidem.

Sigile conform circularului consistorial 1408/1914.

1. Sigil pentru școala primară . . .	3-20
1. " " " de repetiție . . .	3-20
1. Perină pentru sigile . . .	1-—
1. Sticlă negreală . . .	—28
1. Șipet (cutia pentru sigile) . . .	3-20
- (Când se comandă șipetul numai e nevoie de perină).

Librăria seminarială, Blaj.

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**

Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

AVIZ.

Subscrisul având de gând a mă muta din Blaj, fac de vânzare casele mele din strada mică Nr. 211 unde am hotelul »La strugure«.

E singurul hotel românesc din Blaj și licența e legată de edificiu. Casele au trei sale mari, o culină mare, verandă, un dormitor, trafică de casă, două camere pentru oaspeți, două pivniți, lemnărie, fântână în curte, etc.

A se adresa la

Ioan Martin,

proprietar de hotel în Blaj.

(16) 1—6.

Balsamul apotecarului A. Thierry

e un mijloc neîntrecut la boale de plămâni și de piept, moderază catarul, oprește flegma, ușurează durerile tusei. Are efect escelent la aprindere de gât, răgușeală și la boale de gâtlee, friguri, în deosebi sgârșiri în stomac și colică. Vindecă boalele genitale și hemoroide, corăță rărunchii și întărește apetitul și mistuirea. Servește tare bine contra durerilor de dinți, a dinților găușoi, contra mirosului de gură și și alte boale de dinți și de gură, încetează mirosul provenit din gură sau stomac. Mijloc bun contra limbricilor. Vindecă tot felul de răni, orbanț, beșici provenite din ferbințeli, buboaie, buburuze, răni provenite din arsură, membre degerate, sgrăbunțe, bube ce-au eșit pe piele dureri de urechi etc. Să nu lipsească din nici o familie, în deosebi când bântuie epidemii de influență, holeră și alte epidemii. Scrie la:

A. THIERRY, apotecă la Ingerul păzitor în Pregrada bei Rohitsch.

12 sticle mici sau 6 mari, ori 1 sticlă mare specială 5-60 K.
La comande mai mari e prețul mult mai ieftin.

Singură veritabilă ALIFIE-CENTIFOLIA a lui THIERRY

impiedecă și oprește înveninarea sângelui. Face de prisos operațiile. Se folosește: la femei cari lăptează, la pornirea laptelui, împotriva împetririi pieptului, la orbanț, inflamație de picioare sau de os, răni, picioare umflate și la mănecarea osului; apoi la răniri de sabie, împunsături, împușcături, tăieturi și sdruncinări, precum și la înlăturarea din corp a obiectelor străine, ca: sticlă, țanduri, pietriș, alice, spini etc., la tot felul de umflături, răni, carbunc, chiar și la cancer (rac); la negei pe mâni sau la picioare, beșici, răni la picioare, răni de arsuri, la slăbire provenită din zăcut mult, beșici de sânge, curgeri de urechi etc. etc.

2 cutii costă cor. 3-60, pe lângă trimiterea înainte a banilor sau cu ramburs. Se capătă la apotecarul **Török József**, în Budapesta precum și la mai multe farmacii din țară. En gros se află la drogeriile: **Thalmayer și Seitz, Erezii Hochmeister și Frații Radanovits** în Budapesta. Unde nu e deposit, să se comande direct dela:

A. THIERRY, Apoteca la Ingerul păzitor în PREGRADA
(lângă Rohitsch-Sauerbrunn). (70) 22—25.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cîsnădiei 1—5. Edificiile proprii.
recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu platire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de pensie și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1912	K. 5,456,645-67
Capitale asigurate pe viață achitate	5,458,689-43
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1912	foc „ 133.667,241-—
	vieată „ 11.740,710-—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor. 2.603,400-—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(8. 25 -?)

AU APARUT și se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj:

Apostolul sau faptele și Epistolele ss. Apostoli f. 4., broș. 14 — legat în piele	22-—
Evangelia, dela s. liturgie și inserat din ziua întâie a învierii Domnului Hristos, în 7 limbi, Blaj 1880, legată, în folio	1-20
Euhologiu, crudo 6-60 fil., leg. în piele 9-60 fil., leg. în piele șagren cu foi aurite	12-—
Liturgier, pe hârtie prima broș. 6 cor., pe hârtie șecunda broș. 5 cor., pe hârtie prima leg. 9 cor., pe hârtie șecunda leg. 8 cor., legătură de lux	15-—
Orologer, crudo 6-60 leg. în piele 9-60, leg. în piele șagren cu foi aurite	12-—
Octoic mic, 8° crudo 1-60 fil. legat simplu	1-90
Octoic cu Pentecostar legat întruna	3-60
Pentecostar mic, 8-o crudo 1-70 fil., leg. simplu	2-—
Prohodul Domnului Nostru Isus Hristos	—30
Psaltire, broș., 2-20, leg. în pânză 3-—, în piele	4-—
Triod, crudo 13 cor. legat în piele tare și cu copcii	20-—
Antologion sau Mineiul, carele cuprinde în sine slujbele dumnezeștilor sărbători, ale Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților peste an după rânduiala bisericii răsăritului de legea grecească,	
Tomul I. legat în piele, cu copcii face	32-—
Tomul II. III. legat în piele, cu copcii face	78-—
Toate trei tomurile legate în 2 volume în piele și cu copcii fac	110 cor.